

De strijd tegen de achteruitgang van biodiversiteit vindt niet alleen plaats in afgelegen natuurgebieden. Ook cultuurlandschap speelt een belangrijke rol. De groensector kan hier veel aan bijdragen.

Auteur: Bart Mullink

‘Grotere soortenrijkdom, minder ziekten en plagen en een aantrekkelijker landschap’

Groenaannemers en leveranciers moedigen biodiversiteit aan

Zorgen dat het groen er netjes bij staat is een schone taak voor de groensector. Wel is dat nette minder belangrijk geworden ten gunste van een ander doel: natuurlijker landschappen met meer biodiversiteit. Het is overal te zien. In plaats van alleen gras worden gevarieerde kruidenmengsels gezaaid met bijvoorbeeld bloeiende bermen als resultaat. Nieuwe maaistrategieën zorgen er ook voor dat de natuur meer kansen krijgt. Leveranciers van bomen, heesters en vaste planten breiden hun assortiment uit en werken aan de ontwikkeling van geslaagde combinaties. Voor alle andere partijen blijkt het ook een zoektocht. Opdrachtgevers weten vaak ook nog niet precies wat werkt. Hier ligt een kans voor groenaannemers en leveranciers om hun klanten op weg te helpen. Of opdrachtgevers het nu expliciet in de opdracht omschrijven of niet, bedrijven blijken welkom om mee te praten over effectieve oplossingen.

Karakteristiek zijn de Nederlandse bomenlanen met Beuken, Essen, Eiken of Iepen zeker, met één soort en daarvan vaak één variëteit. Maar niet zo heel lang meer. Ziekten en plagen zijn

het gevolg. Dat moet dus anders. Boomkweker Toon Ebben zag op vakantie in de Eifel hoe mooi en karaktervol een divers bomenlandschap kan zijn. ‘Ik was aangenaam verrast door de gevarieerde beplanting langs de wegen, zowel in Duitsland, België als Luxemburg, in een combinatie van naald- en loofhout. Vooral het loofhout is er heel divers, ook binnen soorten. Zomer- en Wintereik, Zomerlinde, Winterlinde en een variatie aan Populieren, Wilgen en heesters, die laatste ook uitgegroeid tot meerstammige boomvormen.’

Contrast

Wat hij langs de wegen zag, grensde doorgaans aan bos. Het contrast kon vaak niet groter. De productiebossen in de Eifel en de Ardennen zijn een monocultuur. ‘Het is allemaal hetzelfde naaldhout. En het is allemaal dood, door de verwoestende letterzetter’. Aantasting van bomen door monocultuur ziet hij in Nederland ook; in de oude productiebossen en langs wegen. ‘Terwijl automobilisten vaart moeten minderen voor de natuur, is de beplanting langs de wegen een Formule 1-circuit voor

de verspreiding van ziekten en plagen.’ Het zal volgens Ebben wel even duren voordat het openbare groen de gewenste diversiteit heeft. Immers, boompje groot, plantertje dood. ‘Waren we het openbaar groen 25 tot 50 jaar geleden biodiverser gaan ontwikkelen, dan zag het er nu heel anders uit. Maar we gaan dat beeld niet zomaar even realiseren.’ Reden, vindt hij, om achterhaalde opvattingen snel opzij te zetten en goed te gaan nadenken over een toekomstbestendiger aanpak.

Initiatieven

Minder ziektes en plagen én een waardevoller landschap waar dieren zoals bijen, vlinders en vogels gedijen, zijn beoogde resultaten. Willy den Ouden van groenaannemer J. van Esch heeft met de provincie Brabant bijvoorbeeld contracten afgesloten waarin expliciet werd gevraagd de biodiversiteit te bevorderen. ‘Hierin is geregeld dat wij hiervoor met initiatieven komen. De resultaten worden gemeten, bijvoorbeeld die van de ontwikkeling van de vlinderstand. ‘Zo worden wij uitgedaagd om nieuwe ideeën te ontwikkelen.’ Prima, vindt hij het,

8 min. leestijd

BIODIVERSITEIT

Gefaseerd maaien bij Tennet

‘Wie zorgt voor groen, houdt meestal ook wel van de natuur’

de aandacht voor biodiversiteit. ‘Eenheidsworst is nooit goed. Alleen al vanwege de ziektes en plagen die je daardoor krijgt. Verschillende planten trekken verder verschillende dieren aan en de omgeving knapt op.’ Hij ziet het als een opsteker dat zorgen voor biodiversiteit vooral werken op een andere manier blijkt te zijn. ‘Niet zo zeer meer werk. Bovendien is het nuttig en leuk om te doen. Want wie zorgt voor groen, houdt meestal ook wel van de natuur.’

Efficiënt

Mark Brandwijk van Verheij Integrale groenzorg ziet dat ecologisch maaibeheer zoals sinus- en mozaïekmaaien financieel gezien efficiënter kan zijn dan regulier beheer. Geld hoeft, zo wil ook hij zeggen, geen reden zijn het te laten. In de ontwerp- en aanlegfase ziet hij al mogelijkheden om biodiversiteit te combineren met een efficiëntieslag. ‘Veel gemeenten willen ook de problematiek met de eikenprocessierups ermee aanpakken.’ Als een opdrachtgever biodiversiteit wil, kan deze in zijn ogen het beste kiezen voor een combinatie van bomen, kleurrijke beplanting en bloemenmengsels, naast

nog diverse terrein- en beheermaatregelen. Bij de advisering van opdrachtgevers om te komen tot een succesvolle gevarieerde beplanting gebruikt hij onderbouwde soortenlijsten. ‘Zo creëer je het grootste effect.’

Opvallend is stijgende interesse onder de bevolking voor het wel en wee van het groen. Brandwijk gaat, in opdracht van gemeenten, met buurtbewoners aan de slag voor de aanleg van zogeheten bijenlinten. Doorgaans komt dat neer op een combinatie van bloemenmengsels en andere beplanting, al dan niet afgemaakt met insectenhôtels of nestkastjes. Zorginstellingen vragen de ondernemer verder ‘beleefstuinen’ aan te leggen om hun bewoners te laten genieten. ‘Het mes snijdt daarbij aan twee kanten, want deze tuinen zijn vaak ook heel biodivers.’

Een bijenlint XL is de Honey Highway, die dwars door Nederland loopt. Rijkswaterstaat, ProRail en andere infra- en terreinbeheerders verzorgen de verschillende schakels over inmiddels al een honderdtal kilometers. Langs de A2 in Utrecht realiseerde De Eijk Groep als onderdeel ervan een bloemenberm met veertig inheemse soorten bloemen. De groenaannemer doet na deze berm te hebben aangelegd, ook een aantal jaren het maaiwerk. Alles om te zorgen dat het foerageergebied van de bijen in optimale staat kan blijven. Utrechtse vrijwilligers leveren ook een bijdrage. Zij onderhouden de bijenkasten, waaronder een bijenhôtel, ook al XL, dat werd geplaatst rondom de 28 meter hoge mast van een reclamezuil.

Corné Leenders van Boomkwekerij Udenhout

Markt

Snoek Puur Groen heeft met zijn focus op de particuliere en zakelijke markt vanzelfsprekender dan bedrijven in de openbare groenvoorziening een grote adviserende rol voor de klanten. ‘Daarbij bekijken we altijd eerst,’ legt Douwe Snoek uit, ‘welke doelen de klant wil realiseren. Zo komen we tot oplossingen. We proberen te stimuleren het zo duurzaam mogelijk te doen. Daarbij hoort biodiversiteit, maar bijvoorbeeld ook een gezonde leef- en werkomgeving.’ Realiseerbare kwaliteiten op zulke gebieden zijn meetbaar te maken met onder meer de toetsingsmethode NL Greenlabel, waarvan Snoek gebruikmaakt. Hij zegt graag te willen dat alle projecten die hij realiseert, circulair zijn, milieuvriendelijk en uitgevoerd met producten die zo veel mogelijk uit de regio komen.

Snoek ziet dat klanten voor zulke doelen te porren zijn, mits je ze op weg helpt. ‘Het is onze taak andere mogelijkheden dan waaraan ze zelf gedacht hadden, onder de aandacht brengen.’ Bij de renovatie van een recreatiepark aan een duinrand op Ameland adviseerde hij om de duinnatuur in het park te brengen. ‘Zo ging het er van hagen en gemaaide gazons naar meer natuurlijke groen. Hoe meer je richting duin gaat, hoe meer je de duinenstructuur er nu terugvindt.’ Als je het gesprek met klanten maar aangaat, kom je volgens hem ver. Een ‘eetbare tuin’ kwam tot stand met daarin volop kruiden voor het erbij behorende restaurant. Dit project in Leeuwarden krijgt een vervolg, verklaart Snoek trots, met een ontwerp waarin vissen de voeding aanleveren voor te kweken groente. Biodiversiteit verkoopt, merkt hij. Veel klanten

Erik Punt van De Eijk Groep

worden er enthousiast van. Ze raken overtuigd of – dat komt zeker bij commerciële partijen ook voor – ze denken er in deze tijd zakelijk extra mee te kunnen scoren.

Stedelijk

Peter Koop van De Enk Groen & Golf ziet dat veel verouderd stedelijk gebied wel een opknapper kan gebruiken. In wijken die werden aangelegd met borders vol heesters, blijkt de biodiversiteit heel beperkt. Het is een monocultuur. Heel saai en als het een jaar of dertig oud is, intussen ook zieltogend. Dan is het

Douwe Snoek van Snoek Puur Groen

argument meer voor het handhaven van een saaie monocultuur, onderstreept Koop, want voor dezelfde totaalprijs, 'een B-prijs', wil hij A-kwaliteit bieden. Langs een doorgaande weg in Drachten werd Zorgeloos Groen toegepast gecombineerd met een bijenhotel. Dankzij de bloemenzee werd het, in de woorden van Koop, een luxehotel met ontbijt, lunch en avondeten.

Biodivers en ecologisch beheer kan volgens Erik Punt van De Eijk Groep zowel goedkoper als duurder uitpakken dan traditionele werkwij-

aan wilde vaste planten, waaronder ook veel heemplanten. 'Daarvan hebben we er nu ruim honderd op de lijst staan.' Hij onderstreept dat biodiversiteit niet betekent dat je allerlei soorten zomaar bij elkaar moet gaan zetten. Om verzekerd te zijn van een geslaagd resultaat wil hij niet alleen planten te koop aanbieden, maar ook combinaties. 'Wij werken aan beplantingsplannen van soorten die het bij elkaar goed doen en die er samen voor zorgen dat de beoogde fauna er het hele jaar wat aan heeft.' Want met alleen bloemen blij je nog geen ecosysteem te hebben. 'Het is van belang dat er niet alleen verschillende bloeitijden zijn, maar ook dat bijvoorbeeld bijen en vlinders kunnen overwinteren. Anders schiet je met al die bloemen nog niet veel op.' Zo krijgt de kwekerij veel kenmerken van een proeftuin. 'Voor we een wilde plant op de lijst zetten of zo'n combinatie te koop gaan aanbieden, testen we ze eerst uit. We zijn zo twee jaar verder voordat we besluiten er iets mee te doen. Of niet. Het is ontzettend veel werk, maar als je uiteindelijk iets blijkt te hebben gemaakt wat goed uitpakt, geeft dat

Liefst alles circulair, milieuvriendelijk en met producten uit de regio

groen op en moet het alleen daarom al worden vervangen. In Duiven hebben we zo'n woonwijk uit de jaren tachtig onder de loep genomen,' geeft hij als voorbeeld. De monocultuur met *Cotoneaster* en *Symphoricarpos* maakte plaats voor een variatie aan vaste planten met verschillende bloeiperiodes. Zo knapte het aangezicht op en viel er voor de zo begeerde fauna genoeg te halen om zich er te vestigen. 'We kleden het dusdanig aan dat de beleving van de bewoners is dat het groen in de wijk is toegenomen. Zelfs als de plantvakken in werkelijkheid kleiner zijn geworden, bijvoorbeeld omdat een deel van de ruimte voor andere doelen werd bestemd.'

De combinatie met vaste, bodembedekkende soorten moet zorgen voor een veel gevarieerder beeld, terwijl de onderhoudskosten dalen omdat niet meer frequent hoeft te worden geschoffeld. Het werd een concept dat de onderneming promoot onder een eigen naam: Zorgeloos Groen. Geld is daarbij geen

zen. 'Veel hangt af van wat je wilt en op welke locatie. Het meest economisch en ecologisch verantwoord is eerst goed kijken naar de plaatselijke situatie. Als je plantensoorten wil die gedijen op schrale grond in een gebied met nu nog rijke grond, moet je heel lang heel veel maaisel afvoeren om die grond arm te krijgen. Dat wordt duur. Je kunt dan wellicht beter kijken naar andere oplossingen.' Over zulke zaken zegt hij graag mee te denken met zijn opdrachtgevers. Hij ziet het als een uitdaging om te blijven werken aan kennisontwikkeling en, ook belangrijk, de meetbaarheid van resultaten. 'Zodat je weet welke maatregelen effectief zorgen voor meer biodiversiteit.'

Heemplanten

De groeiende interesse voor biodiversiteit in de groensector is goed te merken bij Lageschaar Vaste Planten. Kweker Laurens Lageschaar heeft zijn handen vol aan het experimenteren met nieuw aanbod. Wat vooral opvalt op zijn bedrijf is de opmars van het assortiment

Duin natuur in vakantiepark Ameland

veel voldoening.'

De veranderde vraag is ook te zien bij de boomkwekerijen. Corné Linders van Boomkwekerij Udenhout zag het assortiment bij hem en andere kwekerijen enorm toenemen. 'Ik denk dat vroeger op een kwekerij misschien 500 soorten en cultivars stonden en dat dit aantal is gegroeid naar 1100 tot 1200. Ziekten en plagen zoals de kastanjebloedingsziekte, de essentaksterfte, iepziekte en eikenprocessierups zijn volgens hem de belangrijkste reden dat het besef is gegroeid dat monoculturen geen goed idee zijn. Klanten willen behalve meer variatie minder ziektegevoelige bomen. De aanhoudende droge zomers zullen ook leiden tot vraag naar andere soorten, verwacht hij. 'Hier in Brabant krijgen de karakteristieke beukenlanen het heel moeilijk. Ze bezwijken massaal doordat ze niet tegen de

droogte kunnen.' Dat een divers bomenland- schap een rijker ecosysteem oplevert, met meer vogels en insecten, is een tweede belangrijke reden bij de afnemers om voor een gevari- eerder bomenland- schap te kiezen, schetst hij. De verschillen in vorm, grootte, bloeiwijze en herfstverkleuring zijn voor sommigen wellicht wennen. 'Maar ze maken het landschap ook juist aantrekkelijk.'

Biodiversiteit maakt de omgeving behalve eco- logisch waardevoller ook visueel gevarieerder en kleurrijker, weet ook Peter Koop. Hij ziet dat aan- sluitend op het nieuwe bermbeheer ook boeren mee gaan doen. 'Ze zaaien kruidenrijke meng- sels op stroken langs hun percelen die bedoeld zijn als buffer voor het spuiten. Zo hebben ze daar gelijk geen last meer van onkruid. Het land- schap gaat er steeds mooier uitzien.'

Een andere aanpak, voor meer biodi- versiteit, hoeft niet duurder te zijn

Zorgeloos groen in Drachten met bijenhotel (links)

BIODIVERSITEIT

Rondom de 28 meter hoge mast van een reclamezuil langs de A2 zit een stalen honingraatstructuur met ruim 200 nestkasten voor bijen en vogels.

Laurens Lageschaar laat 'inspiratieborders' zien met voor- beelden van geschikte plantcombinaties.

Be social

www.stad-en-groen.nl/article/34117/grotere-soortenrijkdom-minder-ziekten-en-plagen-en-een-aantrekkelijker-landschap